

Loppuraportti Helsingin Sanomain Säätiölle
Camilla Haavisto

Olin vierailevana postdoc-tutkijana McGill-yliopistossa Montrealissa 1.2.2012–31.1.2013. Vuoden aikana tein omaa tutkimustani maahanmuuttotaustaisten ja näkyviin vähemmistöihin kuuluvien journalistien työelämäkokemuksista. Osallistuin myös tiiviisti tutkimuslaitos Media@McGill:in toimintaan työskennellen etenkin professori Darin Barney'n johtaman Citizenship and Technologization -tutkimusryhmän kanssa. Lisäksi osallistuin kanadalaisiin ja kansainvälisiin konferensseihin, pidin vierailuluentoja ja suunnittelin sikäläisten tutkijoiden kanssa marginalisaation käsitteeseen liittyvää jatkohanketta. Suunnitelmissa on esitellä tätä jatkohanketta kanadalaiskollegoideni kanssa Crossroads-konferenssissa Tampereella keväällä 2014.

Empiirinen työskentely: journalistien kokemukset työssä

Kenttätyövaiheessa haastattelin paikallisia maahanmuuttotaustaisia tai näkyviin vähemmistöihin kuuluvia journalisteja, seurasin heitä työssä ja analysoin heidän työnsä tuloksia. Vertailun mahdollistamiseksi haastattelin myös maahanmuuttotaustaisia journalisteja Suomessa.

Journalistisen työn muutoksista johtuen niin quebeciläisten kuin suomalaisten haastatteluissa tulivat vahvasti esille epävarmuus ja ammatillinen ahdinko. Ammatinvaihtopohdinnat ja yleinen epätoivo korostuivat kuitenkin enemmän Suomessa kuin Quebecissä siitä huolimatta, että journalismin tila on molemmissa maissa samankaltainen. Suomessa ammatillisen ahdinon syntipukiksi nousivat usein maan poliittinen ja ideologinen ilmapiiri sekä mediatalojen ja yleisön nuiva suhtautuminen erilaisuuteen. Quebeciläiset journalistit harvemmin suoraan väittivät, että yleinen asenneilmapiiri taikka heidän etninen tai kulttuurinen taustansa olisivat vaikeuttaneet tai vaikeuttaisivat työn saantia. Tosin esimerkiksi huntua käytävillä naisjournalisteilla ei näiden haastatteluiden perusteella ollut pääsyä eetteriin, vaan heille tarjoutui lähinnä taustatoimittajan töitä. Näissäkin tapauksissa haastateltavat epäilivät negatiivisen urakehityksensä pääasialliseksi syyksi karisman puutetta tai liian vähäistä asiaosaamista ja/tai kokemusta.

Quebecissä eri etnisten ryhmien eriarvoisuus näyttäytyi selkeämpänä kuin Suomessa. Aasialaistaustaiset kokivat esimerkiksi, että heidän ulkonäöstään on selkeätä hyötyä työllistymisessä, kun puolestaan Afrikan maista tulleet kokivat asian negatiivisemmin. Journalistien kokemukset tosin vaihtelivat myös työkielen mukaan. Englanninkielisen median kerrottiin jopa suosivan tietystaustaisia vähemmistöjournalisteja uusien yleisöjen tavoittelemiseksi, kun taas ranskankielisen median arvioitiin olevan tässä mielessä konservatiivisempi.

Kaikki haastattelut painottivat, että Quebecissä molempien kielten täydellinen hallinta on työsaannin kannalta välttämätöntä. Puhetavan merkitys ja paikallisidentiteetin sisäistäminen korostuivat kuitenkin enemmän niiden journalistien haastatteluissa, jotka työskentelivät pääasiallisesti ranskankielisessä mediassa. Ilman quebeciläistä puhe- ja kirjoitustapaa sekä syvällistä kulttuurista, historiallista ja poliittista osaamista on turha pyrkiä ranskankieliseen mediaan töihin ja/tai sinnitellä alalla. Koska englanninkielistä mediaa on Quebecissä vain vähän, monet heistä, jotka puhuivat ranskaa ”väärällä” aksentilla, olivat hakeutuneet tai olivat ajautumassa töihin muihin provinssihin. Yleisesti ottaen haastatellut olivat hyvin liikkuvaisia. Työn perässä oli muutettu tai oltiin valmiita muuttamaan tuhansienkin kilometrien päähän.

Suomessa, jossa maahanmuutto on uudempi ilmiö, useimmat haastatelluista olivat ensimmäisen sukupolven muuttajia. He suhtautuivat kieleen eri tavoin kuin quebeciläiset haastatellut. Ajateltiin, että erinomainen asiaosaaminen ja kyky nostaa uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun voisivat korvata mahdolliset kielipuutteet. Nostettiin myös esiin, että erinäköisten ja erilailta suomea puhuvien henkilöiden näkyvyys mediassa on erityisen tärkeää siitä syystä, että vähemmistötaustaiset nuoret näkisivät työelämässä hyvin pärjääviä vähemmistöihin kuuluvia aikuisia. Ajateltiin, että tämä innostaisi nuoria suomalaisen median käyttöön ja lisäksi osoittaisi, että yhteiskunta hyväksyy erilaisuutta. Suomessa kaikki haastatellut olivat pohtineet syvällisesti omaa ammattilista rooliaan ja suhtautuivat omaan uraansa yhteiskunnallisena (eikä ainoastaan henkilökohtaisena) asiana. Quebecissä puolestaan oman urakehityksen yhteiskunnallinen aspekti ei näyttäytynyt yhtä selkeästi. Tosin siellä maahanmuuttotaustaisia ja/tai näkyviin vähemmistöihin kuuluvia journalisteja on suhteellisen paljon. (Virallisia lukuja ei löydy, mutta arvioni mukaan heitä on 1–4 jokaisessa suuremmassa toimituksessa.) Suomessa tällaisia journalisteja on vain vähän (arvioni mukaan 0–1 suuremmissa toimituksissa, hekin lähinnä avustajina tai vapaina toimittajina), ja haastatellut kokevat edustavansa suurehkoja, eri tavoin määrittyviä ihmisryhmiä.

Arkistomateriaalin analyysi

Projektiini kuului myös arkistotyö. Minulle avautui mahdollisuus järjestää ja digitalisoida yksityishenkilön keräämiä viestintäpoliittisia asiakirjoja ja media-aineistoja vuosilta 1980–1990. Kyseinen henkilö oli johtavassa asemassa aikana, jolloin ministeriöt ja paikallinen journalistiliitto suunnittelivat ja toteuttivat laajan yhteishankkeen Nouveaux visage (Uudet kasvot). Hankkeen päämääränä oli moninaistaa silloin hyvin homogeenista journalistikuntaa, ja sitä kautta tuoda quebeciläiseen journalismiin uusia kasvoja, harvemmin kuultuja murteita ja moninaisempia sisältöjä. Arkistoaineistoni on rikas, sillä siihen sisältyvät myös eri tahojen epävirallinen kanssakäyminen ja kulissien takana käydyt keskustelut monivuotisen hankkeen hyödyllisyydestä ja toimivuudesta.

Tein arkistotyötä myös Suomessa käydessäni. Journalistiliiton eläkkeelle jäämässä ollut asiamies antoi käyttööni kaikki saatavilla olevat viralliset ja epäviralliset asiakirjat, jotka liittyvät liiton moninaisuustoimintaan.

Jatkosuunnitelmat

Projektini eteni odotusten mukaisesti ja kotouduin helposti uuteen akateemiseen ympäristöön. Ylläpidän edelleen aktiivisesti suhteitani sikäläisiin journalisteihin ja tutkijoihin. Toivon, että pääsen n. 10 vuoden kuluttua haastattelemaan samoja journalisteja uudestaan. Projektini päättyi tammikuussa 2013, mutta hankkeeseen liittyvä julkaisutoiminta jatkuu. Työstän parhaillaan yhtä artikkelia kotimaiselle ja yhtä kansainväliselle lukijakunnalle.

Projektin aikana viimeistelemäni artikkelit

2013, ”Invandrare och integration i traditionell nyhetsjournalistik och sociala medier”,
Toinen kirjoittaja: Bo Petersson. *IMER Idag*. Petersson, B. & Johansson, C. (eds.). Malmö: Liber, 21 p.

2013 (painossa), ”Kulturális újságírás – a sokféleség terjesztője vagy a sztereotípiák erősítője?”, *Finns? : Studies on multicultural Finland*. Domokos, J. (ed.). Budapest: Ambroobook Kiadó.

2014 (hyväksytty julkaistavaksi), Narratives Featuring Dr. Horror and Dr. Nice: A Study of Status and Affect in Online Talk about Migrant Physicians, *Nordic Journal of Migration Research*. 2014/1.

2014 (hyväksytty julkaistavaksi) Towards a Journalism of Hope?: Compassion and Locality in European Mediations of Distant Suffering, *Critical Arts: South-North Cultural and Media Studies* 2014

Projektin aikana tuottamani konferenssipaperit ja luennot

“Building and abandoning journalism careers: A study of ethnic diversity and newsroom cultures”, McGill University, 18.1.2013.

”Att spegla mångfald: Invandrare och integration i gamla och nya medier” (Bo Peterssonin kanssa), SWEPSA 2012, Växjö 16.–18.9.2012.

“I know I am the token, but I don’t mind”: Migrant journalists reflecting on professional identity and practice”, 16th Nordic Migration Conference, Turku, 13.–15.9.2012.

”Etniska hierarkier på den journalistiska arbetsmarknaden. Några lärdomar från Kanada. Publicistseminarium: Vinna eller försvinna – tala eller tåga?”, Hankoon kesäyliopisto, 16.–17.8.2013.

Muu projektiin liittyvä konferenssiosallistuminen

”Conflict(ed) Reporting: War and Photojournalism in the Digital Age”, McGill University, 2.11.2012.

“Media and Media Practices in Minority and Competitive contexts: From Local to Global”, University of Alberta, 10–12.4.2012.

”Journalism Strategies”, McGill University, 11–4.4.2012.

The Canadian Communication Association Annual Conference, Waterloo-Kitchener, 26.–30.5.2012,

Muita projektiin liittyviä asiantuntijatehtäviä

Plan Suomi -säätiön ja Svenska social- och kommunalhögskolanin kehitysmääjournalmikurssin suunnitelturyhmän jäsen, kevät 2012.

Arviotsijana tieteelliselle kausijulkaisulle IJEP (The International Journal of E-participation), maaliskuu 2012.

Projektiin liittyvät esiintymiset tiedotusvälineissä

”Nya ansikten tar småningom plats”, Journalisti-lehti 3/2013

Morgonöppet, Radio Vega, YLE 20.5.2013